

שייקספיר מתארח במכתב העתי...

אם אליהו הנביא יכול לערוך ביקור-בית בליל ה"סדר" בכל משפחה בישראל (איך הוא מספיק להפגין נוכחות בכולן בו-זמנית, לעזאזל?) למה לא יוכל ויליאם שייקספיר לעשות זאת, ולוא גם בקיצור נמרץ, במכתב העתי שלנו?

לרגל הכנס המיוחד למשוררים ישראליים הכותבים אנגלית, שעורכת מכללת "אוהלו" בקצרין, רמת-הגולן, ממש היום (8.4.10) – ניאות הגאון מסטראטפורד על נהר אַיבון לכבד את המכתב העתי בשלוש מתוך 154 הסונטות המפורסמות שלו (שזכו עד כה ל-4 תרגומים בעברית: של ש. שלום, אפרים ברוידא, פרופ' שמעון זנדבנק ואריה סתיו). מאחר שהמכתב העתי דוגל בהתחדשות מתמדת, ולא רק בענף תפוזי השמוטי העסיסיים, מגישים אנו בחסותו 3 סונטות שייקספיריות מפורסמות ביותר, בתרגומו העברי החדש-לחלוטין של יוסי גמזו, העתיד לראות אור עוד במאה הזאת. לאלה מבין קוראינו התוהים על כך ששייקספיר מְמַעֵן את גילויי אהבתו פעם לגבר ופעם לאשה – מקדימים אנו את ההסבר הפיקאנטי הבא:

האם היה ויליאם שייקספיר מאהב בִּי-סקסואלי ר"ל?

על זהותו של מושא-האהבה הגברי בסונטות של שייקספיר מתנצחות זה שנים רבות דעותיהן של שתי אסכולות מנוגדות ביותר במחקר הקרוי שייקספירולוגיה. 154 סונטות האהבה נחלקות, פידוע, לשתי חטיבות בלתי שוות באורכן: הראשונה מכילה 126 שירים הממוענים לגבר הנאהב, ואילו הֶיָתֵר – לאיזו לידי שחורה ומיסתורית. מאחר שבשער מהדורתן המודפסת הראשונה של הסונטות (בהוצאת המו"ל תומאס תוֹרְפֵּ, 1609) מוקדש הקובץ כולו לגבר אלמוני, ששמו נרמז רק בראשי-התיבות W.H., נתגבשו במרוצת הדורות שני מחנות-חוקרים יריבים, המייחסים את ראשי-התיבות המסתוריים, אלה – לויליאם הרברט (William Herbert), רוזן פמברוק, ואלה – להנרי רית'זלי, רוזן סאות'אמפטון (Henry Wriothesley). אם כך ואם כך, היות שמילת-הגוף האנגלית You (כמו גם מקבילותיה הקדמאיות ו-ו Thee) ממוענת לזכר ולנקבה כאחד, ראשי הקורא המוסרני-שמרן לייחס אף את הסונטות שממספר 1 עד 126 לנמענת ממין נקבה (כפי שכתב כבר בשעתו פרופ' שמעון הלקין, במוסף הספרות של "ידיעות אחרונות", 12.8.77): "בין שהאהבה היא הומוסקסואלית ובין שהיא הֶטֶרוֹסֶקְסואלית, תכונותיה ביסודן לעולם אותם לבטים מיוסרים הם: חסד ותפארת שבגעגועים מזה, ורעב וצימאון שבתאוה מזה." ואילו החטיבה השנייה בקובץ הסונטות השייקספיריות, זו שמסונטה מס' 127 ועד הסונטה האחרונה, שמספרה הוא 154, מוקדשת לרמות נשית המכונה בחקר שייקספיר "הגברת השחורה מן הסונטות" ואשר עד היום לא נמצא פתרון מוסכם ואחיד לתעלומת זהותה ומקומה בחייו של הגאון מסטראטפורד. מה שברור מעל לכל ספק הוא, שבניגוד לתיאורים השמיימיים בהם מתאר נְאֻטָה ב"קומדיה האלוהית" את אהובתו, בִּיאָטְרִיצ'ה, או אלה בהם מפארות הסונטות של פטרארקה את אהובת מחברן, לְאוֹרָה – מתאר שייקספיר את הגברת השחורה שלו כאשה מכוערת, נימפומאנית ובוגדנית, המשפילה אותו בלי הרף (תופעה מאזוכיסטית החוזרת גם בתיאורי מושא משיכתו הארוטית של בּוֹדְלֵר בסונטות ספרו הנודע, "פרחי הרע"). כך או כך, אנו מקווים כי קוראי המכתב העתי, שעייפו משבוע מפרך (ופריך) של פירסום מצות פשרות למהדרין, ייהנו מטעימה קלה זו של הֶחֱמֵץ שלעולם לא יחמיץ ממאפייטו החמה-תמיד של ויליאם שייקספיר.

Being your slave, what should I do but tend
Upon the hours and times of your desire?
I have no precious time at all to spend,
Nor services to do till you require;
Nor dare I chide the world-without-end hour
Whilst I, my sovereign, watch the clock for you,
Nor think the bitterness of absence sour,
When you have bid your servant once adieu;
Nor dare I question with my jealous thought
Where you may be, or your affairs suppose,
But like a sad slave stay and think of nought
Save where you are how happy you make those.
So true a fool is love, that in your will,
Though you do any thing, he thinks no ill.

סונטה 57 (המוקדשת לגבר)

כְּעַבְדְּךָ - מִה אֶעֱשֶׂה, זולת
מִלֵּא מִשְׂאֵלוֹתֶיךָ בְּעֵתְךָ?
לֹא זְמַן יָקָר לִי, לֹא שְׂרוֹת יוֹשֵׁת
עָלַי, עַד אִם תִּרְצֶה בּוֹ וְיִתֵּן.
אִךָ לֹא אֶעֱזֹ לְגֵעֵר בְּשַׁעַת-אֵין-קֶץ
עַת בְּשִׁעוֹן אֶצְפֶּה בְּלֵב קָנָא
לְךָ, מוֹשְׁלִי, אִךָ לֹא, בְּהִתְחַמֵּץ
לְבַי אֶעֱזֹ לְתַהוֹת לְאֵן פְּנֵה
כְּבוֹדוֹ בְּהַעֲדָרוֹ וּמַה טִּיבָם
שֶׁל מַעֲשָׂיו, כִּי אִם בְּתוֹגְתוֹ
שֶׁל עַבְד אֶהְיֶה מִה רַב טוֹבָם
שֶׁל אֵלֶּה הַשְּׂרוּיִים בְּמַחְצָתוֹ.
כֹּה נִבְעָרָה הָאֵהָבָה, שְׁגָם
אִם בָּה תִפְגַּע - לֹא תְדוּנְךָ לְפָגָם.

Canst thou, o cruel, say I love thee not,
When I against myself with thee partake?
Do I not think on thee when I forgot
Am of myself, all tyrant, for thy sake?
Who hateth thee that I do call my friend?
On whom frown'st thou that I do fawn upon?
Nay, if thou lour'st on me, do I not spend
Revenge upon myself with present moan?
What merit do I in myself respect
That is so proud thy service to despise,
When all my best doth worship thy defect,
But love, hate on; for now I know thy mind:
Those that can see thou lov'st – and I am blind.

סונטה 149 (המוקדשת לאשה)

כְּלוּם לְכַחַשׁ תּוֹכְלִי, הָאֲכֹזְרִית,
כִּי אֶהְבֶּךָ, עַת בִּי, עִמְךָ, אֶפְגַּל?
כְּלוּם לֹא אוֹתִי מְזַכְרוֹנֵי זָרִית
בְּהִגּוֹתֵי רַק בְּךָ, רוֹדְנַת-כֹּל?
מִי לְךָ שׁוֹנֵא שְׂאֲקָרְאוֹ "רַעִי"?
לְמִי הִחַנְפְּתִי אִם עוֹרֵר קֶצְפְּךָ?
לֹא, בִּי-עֲצָמִי, בְּאַנְחָה נְהִי
כְּלוּם לֹא אֶנְקָם אִם בִּי יַחַר אֶפְךָ?
מִה מַעֲלָה בִּי שְׂאֲחוּשׁ רְמוּם בָּה
וְכֹה גָאָה הִיא שְׂרוֹתְךָ לְבוֹזֹת
בְּסִגְד כֹּל סְגוּלוֹתֵי לְפָגָם נְמוּם בְּךָ,
כְּנוּעוֹת לְנִיד עֵינֶיךָ הַחוֹזוֹת?
אֵךְ, אֶהוּבָה, שְׂטֵמִינִי מִשְׂטֵמָה:
פְּקָחִים, אָבִיךָ, אֶהְבֵּת. אָנִי - סוּמָא.

The little Love-god lying once asleep
Laid by his side his heart-inflaming brand,
Whilst many nymphs that vow'd chaste life to keep
Came tripping by; but in her maiden hand
The fairest votary took up the fire,
Which many legions of true hearts had warm'd;
And so the general of hot desire
Was sleeping by a virgin hand disarm'd.
This brand she quenched in a cool well by,
Which from Love's fire took heat perpetual,
Growing a bath and healthful remedy
For men diseas'd; but I, my mistress' thrall,

סונטה 154 (המוקדשת לאל-האהבה)

נִרְדַּם לוֹ אֵל-הָאֵהָבָה הַקָּט
וְלִצְדוֹ אוֹדוֹ מִצִּית-הַלֵּב,
בְּעוֹד רַב נִימְפוֹת שְׁנַדְרוֹ צְנוּעַת-
פְּרִישוֹת קָרְבוֹ, טַפַּף וְהִתְקַרַּב;
אֵךְ הִיפָּה בְּחִסּוּדוֹת שְׁבָן
בְּיַד-עֲלָמָה אֵת זוֹ הָאֵשׁ הַרִימָה,
אֵשׁ בָּה בְּשִׁלָּל לְבוֹת-אֶמֶת לְבָן
חֶמֶם וְיַחוּמָם; וְכֵן הִרְדִּימָה
בְּיַד-בְּתוּלָה שׁוֹר-חֲשֵׁק פְּרוּק-הַנֶּשֶׁק,
בְּבֶאֱר קָרִירָה כְּבִתָּה הִיא אֵת הָאוֹד

(המשך ישיר של הסונטה מן העמ'
הקודם, בלי כל שורת-רווח). נא לא
לערבב את 2 הטורים

Came there for cure, and this by that I prove,
Love's fire heats water, water cools not love.

(המשך ישיר של הסונטה מן העמ'
הקודם, בלי כל שורת-רווח). נא לא
לערבב את 2 הטורים

שְׁחֹם נִצְחִי הִלְהִיט בָּהּ מֵאֵשׁ-חֶשֶׁק
וְהִפְכָּה מְרֻחֵץ-חַמִּי-רִפְאוּת.
אֲךָ לִי, גְבוּרָתִי, רִפְאוּת אֵין: מִי מְבוּעַ
אֵשׁ-אֶהָב בָּם, אֲךָ הֵם - לֹא יִכְבוּהָ.

